

JACK ZIPES

**GRIMM LEGACIES: THE MAGIC SPELL
OF THE GRIMMS' FOLK AND FAIRY TALES**

Princeton: Princeton University Press. [2014] 2015, 288 p.,
incl. bibliographical references and index. ISBN 978-0-691-17367-2.

V knize *Grimm Legacies*, ověncené cenou American Folklore Society za rok 2015, si její autor Jack Zipes dal za úkol zachytit odkaz bratří Grimmů od 19. století až do současnosti. Rozsáhlý úvod, šest kapitol a epilog se věnují grimmovskému odkazu ve Velké Británii, v Německu a v USA s cílem zachytit přerod pohádek bratří Grimmů v literaturu určenou primárně dětskému publiku (kapitola I *German Popular Stories as Revolutionary Book*), jejich amerikanizaci a medializaci (kapitoly II, III *Hyping the Grimms' Fairy Tales, Americanization of the Grimms' Folk and Fairy Tales*) a s ní související současné zpracování (kapitola IV *The Grimmness of Contemporary Fairy Tales*).

Kořeny této transformace pohádek bratří Grimmů v dětskou literaturu hledá Zipes na začátku 19. století, kdy roku 1823 anglický právník Edgar Taylor vydal přeložené a upravené *Kinder- und Hausmärchen* pod názvem *German popular stories*. Taylor se tak nechtěně stal hlavním a jediným zlosynem grimmovských pohádek, alespoň podle Zipse, neboť v Taylorově podání se pohádky přetransformovaly v zábavné příběhy, jejichž úkolem bylo povzbuzovat dětskou představivost a zároveň vyhovovat puritánskému vkusu anglické střední třídy. To se mělo stát základem rozsáhlého nepochopení grimmovského odkazu ve Velké Británii a v USA. Jednoduše řečeno, Taylor svým zpracováním způsobil, že se pohádky bratří Grimmů staly „dětským čtením“ a odtud byl už jen krůček k jejich banalizaci a infantilizaci. Zipes píše: „It established precedents in the literature and visualization of fairy tales that profoundly affected Hans Christian Andersen, John Ruskin, and legions of artists from Richard Doyle to Walt Disney.“ (Zipes 2015: 47) Je ale vůbec možné předpokládat, že v 19. století, v době, kdy po celé Evropě probíhaly živé debaty o podstatě lidové slovesnosti, o jejím původu a autentičnosti, mohl mít jeden anglický překlad a jedna adaptace takový vliv, jaký Zipes Taylorovi připisuje?

Zipes několikrát označuje Taylorovu knihu za revoluční. Její úspěch v Anglii inspiroval bratry Grimmy, aby přehodnotili svoji publikační strategii a hledali větší čtenářskou základnu (roku 1825 vydali tzv. *Kleine Ausgabe*, pohádkovou sbírku pro děti a jejich rodiče) a za tímto účelem začali upravovat svoji práci tak, aby byla přístupnější širšímu publiku. Zipes se zde opírá o knihu Jonathana Graye *Show Sold Separately* a o jeho pojetí medializace a paratextu. Paratextem se myslí všechny vedlejší produkty doprovázející samotný text, které ho dotvářejí a dodávají mu význam, který v něm poté nalzáme; v případě knihy se může jednat o obálku, věnování, zařazení k žánru, recenze, rozhovory s autorem apod. Gray hodnotí tuto paratextuální strategii medializace jako přinejhorším obtěžující, ale Zipes ji považuje pro kvalitu produktu za něco zcela zhoubného. Této formy medializace se podle Zipse dopustili i bratří Grimmové (ovlivnění Taylorem), kteří chtěli přilákat dětské čtenáře a odstartovali tak proces, jenž pokračuje až do současnosti, a to pod taktovkou nejprve Walta Disneyho a poté Hollywoodu.

Na následujících stránkách, a je jich opravdu hodně, se Zipes, ve svých soudech nesmiřitelný, věnuje všemu, co na současných pohádkových zpracování nemůže vy-

stát. Hovoří o disneyfikaci, infantilizaci, trivializaci a komerčním zneužití. Pohádky jsou zjednodušovány až k prostoduchosti a jejich tvůrci nejeví žádnou známku, že by je pochopili. Současná hollywoodská produkce se soustředí pouze na velkolepé divadlo dokazující její technologickou převahu. Kritizuje amerikanizaci, která je synonymem globalizované disneyfikace a které dominuje sexismus, stereotypní rozdělení rolí a šťastný konec v podobě pohádkové svatby. Takto bychom mohli pokračovat po několik dalších stran, stejně jako Zipes, pro kterého představuje kritika Hollywoodu stěžejní část jeho 195 stránkové publikace (vyjma příloh). Zipesova bitva s Hollywoodem je boj předem prohraný, ale pečlivě připravený. Bohužel pro čtenáře. Čistý text knihy není dlouhý, ale je silně repetitivní, a to jak obsahově, tak i po formální stránce. Místy tak působí spíše jako učebnice, což mu na čtivosti nepřidává. Zipes tráví více času rozepisováním toho, co má v plánu udělat a o čem bude mluvit, než o tom, o čem ve skutečnosti mluví.

Jack Zipes je emeritní profesor německého jazyka a komparativní literatury na Minnesotské univerzitě a jeho erudice v díle bratří Grimmů nemůže být zpochybněna; ostatně ve stejné době jako *Grimm Legacies* vyšel i Zipesův překlad prvního vydání *Kinder- und Hausmärchen* z roku 1812. V *Grimm Legacies* se Zipes v malé míře věnuje i editorské historii pohádek, a právě tyto kapitoly či části kapitol jsou nejsilnější stránkou knihy a projevuje se v nich Zipesova hluboká znalost tématu. Bohužel až příliš často se ale na zbylých stránkách stává ze Zipesovy práce dílo, které místy připomíná pamflet proti současnému i minulému Hollywoodu. A samozřejmě proti Disneymu, kterého Zipes rozsáhle kritizuje, a to naneštěstí tím nejběžnějším způsobem.

Barbora Závodská